

*Maciej Marcinkowski
Angelika Płóciennik
Łukasz Zwolenkiewicz**

KRAJOWY SYSTEM RATOWNICZO-GAŚNICZY W POWIECIE BYDGOSKIM I MIEŚCIE BYDGOSZCZ

Abstrakt

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) jest częścią organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Jego właściwe funkcjonowanie uzależnione jest od właściwej współpracy Państwowej Straży Pożarnej z innymi podmiotami ratowniczymi. Celem artykułu jest przedstawienie współpracy Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych PSP z innymi wybranymi służbami mundurowymi na obszarze powiatu bydgoskiego oraz miasta Bydgoszcz oraz próba odpowiedzi na pytanie, w jakich obszarach zachodzi współpraca. Artykuł ma charakter analizy i powstała w oparciu o metodę analizy treści i jakościową analizę danych statystycznych. Współpraca Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych PSP z innymi podmiotami ratowniczymi ma charakter obu stronny. PSP z jednej strony pomaga Policji, Ratownictwu Medycznemu, Ochotniczym Strażom Pożarnym, z drugiej strony może liczyć na pomoc tych służb w trakcie swoich prac. Współpraca przebiega na wielu obszarach i nie odnosi się wyłącznie do wsparcia w trakcie wypadku i zabezpieczeniu terenu akcji. Obejmuje również wspólne szkolenia i działania zapobiegawczo-przygotowawcze związane z opracowywaniem planów, projektów aktów prawnych.

1. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo wewnętrzne jest jednym z ważniejszych elementów funkcjonowania państwa. Często słyszymy o zdarzeniach kryzysowych. Na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej, administracja państwa i poszczególne szczeble administracji samorządowej (województwa, powiaty, gminy) szczegółowo opracowują plany zarządzania kryzysowego w swoich regionach. Odpowiednia współpraca oraz kontrola pozwala na sprawnie funkcjonujące państwo, a co za tym idzie spokojne społeczeństwo.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) jest częścią organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Ratowanie życia, zdrowia, mienia, środowiska oraz przewidywanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń należy do głównych celów Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. System ten skupia jednostki ochrony przeciwpożarowej oraz inne służby, instytucje oraz podmioty, które

* Katedra Nauk Społecznych, Wydział Finansów i Zarządzania, WSB Toruń.

dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się brać udział w akcjach ratowniczych¹.

Państwowa Straż Pożarna (PSP) jest zawodową służbą ratowniczą umundurowaną i wyposażoną w różnego rodzaju specjalistyczny sprzęt. Formacja przeznaczona do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi zagrożeniami. W trakcie akcji ratowniczych wraz z PSP współpracują inne podmioty ratownicze. Współpraca jest konieczna, aby usprawnić działania ratownicze. Właściwe funkcjonowanie Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego uzależnione jest od właściwej współpracy Państwowej Straży Pożarnej z innymi podmiotami ratowniczymi.

Celem artykułu jest przedstawienie współpracy Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych PSP z innymi wybranymi służbami mundurowymi na obszarze powiatu bydgoskiego oraz miasta Bydgoszcz oraz próba odpowiedzi na pytanie, w jakich obszarach zachodzi współpraca. Można postawić tezę, że współpraca ma wymiar wieloobszarowy.

Artykuł ma charakter analizy i powstała w oparciu o metodę analizy treści i jakościową analizę danych statystycznych.

2. Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy zaczął funkcjonować od 1 stycznia 1995 roku, z początku tylko w oparciu o siły i środki będące w dyspozycji Państwowej Straży Pożarnej. Konieczność reorganizacji ochrony przeciwpożarowej spowodowane zostało zmianami jakie zaszły w Polsce po 1989 roku, w tym likwidacją licznych Zakładowych Zawodowych Straży Pożarnych w latach 1991-1993, niekompatybilnościami sprzętu oraz systemów szkolenia, dowodzenia i łączności pozostałych jednostek, zmianami świadomości społeczeństwa, w którym obywatele płacący podatki wymagali zapewnienie przez państwo bezpieczeństwa na coraz wyższym poziomie, jak również przekazaniem Ochotniczych Straży Pożarnych do dyspozycji samorządów terytorialnych, które to władze musiały znaleźć środki na utrzymanie ich². Jak zauważa Bogusław Kogut: „podstawowym założeniem w budowie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego było stworzenie jednolitego i równocześnie spójnego układu, skupiającego powiązane ze sobą podmioty ratownicze w ten sposób, aby można było podjąć skuteczne działania ratownicze³. Zorganizowany przez Państwową Straż Pożarną system miał jako

¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej. Dz. U. nr 121, poz. 798, z późn. zm.

² Popis J., Krajowy system ratowniczo-gaśniczy w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. [w:] Zboina J., Wiśniewski B., *Ochrona przeciwpożarowa a bezpieczeństwo państwa*. Józefów: Wydawnictwo CNBOP-PIB, 2014, s. 85-86.

³ Kogut B., Krajowy system ratowniczo-gaśniczy – podstawy prawne i organizacja funkcjonowania. [w:] Zboina J., Wiśniewski B., *Ochrona przeciwpożarowa a bezpieczeństwo państwa*. Józefów: Wydawnictwo CNBOP-PIB, 2014, s. 95.

podstawowy cel ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez: walkę z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, chemiczne i od 1997 roku również poprzez ratownictwo ekologiczne i medyczne. Wraz z Państwowym Ratownictwem Medycznym (PRM) oraz Systemem Powiadamiania Ratunkowego (SPR) stanowią trzy systemowe filary które w trybie ciągłej gotowości do podjęcia działań mają zapewnić obywatelom bezpieczeństwo.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) jest to zespół planów organizacyjnych, szkoleniowych, materiałowo-technicznych i finansowych, obejmujących przewidywanie, rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych, miejscowych zagrożeń oraz skupiający w zorganizowanej wewnętrznie strukturze jednostki ochrony przeciwpożarowej w celu ratowania życia, zdrowia, mienia i środowiska⁴. Działa on w oparciu o dwa główne uregulowania prawne.

Pierwszym jest Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁵. W art. 14 Ustawy określone zostało co jest celem KSRG: „Krajowy system ratowniczo-gaśniczy ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez:

- 1) walkę z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi;
- 2) ratownictwo techniczne;
- 3) ratownictwo chemiczne;
- 4) ratownictwo ekologiczne;
- 5) ratownictwo medyczne;
- 6) współpracę z jednostkami systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego oraz systemem powiadamiania ratunkowego.

Drugim jest wydane na podstawie Ustawy Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego⁶. Rozporządzenie określa szczegółowe przepisy organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, w szczególności w zakresie:

1. „organizacji na obszarze powiatu, województwa i kraju;
2. walki z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi;
3. ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego;
4. dysponowania do działań ratowniczych;
5. kierowania działaniem ratowniczym;

⁴ Ibidem, art. 2.

⁵ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Op. cit.

⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dz.U. 2011, Nr 46, poz. 239 z późn. zm.

6. prowadzenia dokumentacji działań ratowniczych oraz dokumentacji funkcjonowania KSRG;
7. organizacji odwodów operacyjnych;
8. organizacji stanowisk kierowania.

Wiodącą służbą KSRG jest Państwowa Straż Pożarna. DO podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należy:

Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należy:

- 1) rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
- 2) organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
- 3) wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
- 4) kształcenie kadr dla potrzeb Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności;
- 5) nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych;
- 6) prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności;
- 7) współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych;
- 8) współdziałanie ze strażami pożarnymi i służbami ratowniczymi innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- 9) realizacja innych zadań wynikających z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych⁷.

Istotą systemu jest współpraca Państwowej Straży Pożarnej z innymi podmiotami. Są to ramy bardzo zmienne, gdyż realia życia przynoszą nam wiele ewolucji i nowych wyzwań. W wielu sytuacjach działania podejmowane przez straż pożarną były niedostateczne, ze względu na różne detale. Pomimo dużych uprawnień PSP nie wszystkim może się zająć. W pewnych bardzo trudnych akcjach bardzo przydatna i wskazana jest obecność ratowników wyspecjalizowanych w konkretnych czynnościach ratowniczych. Wykonanie niektórych czynności potrzebuje akceptacji organu odpowiedzialnego za daną strefę życia, w sferze której będą prowadzone działania ratownicze. Tak jest na przykład z ratownictwem chemicznym i ekologicznym, kiedy to przedstawiciel

⁷ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Dz.U. 1991, nr 88, poz. 400 z późn. zm.

Inspekcji Ochrony Środowiska zatwierdza sposób prowadzonych prac. Niekiedy występuje potrzeba wykonania pewnych czynności z użyciem specjalistycznego sprzętu czy środków. Wówczas, nie będący na wyposażeniu Państwowej Straży Pożarnej sprzęt zastępowany jest sprzętem innych służb, firm lub osób prywatnych. Państwowa Straż Pożarna wraz z innymi podmiotami podejmuje zatem działania takie jak⁸:

- Walka z pożarami, ale również walka z innymi klęskami żywiołowymi. Bardzo częstym zjawiskiem występującym na terenie Polski są powodzie, które wymagają bardzo dużej współpracy służb KSRG, nawet na poziomie wojewódzkim.
- Ratownictwo techniczne polegające na planowaniu, organizowaniu oraz prowadzeniu działań wskazanych do poszukiwania i dotarcia do osób poszkodowanych i osób których życie lub zdrowie jest zagrożone.
- Ratownictwo chemiczne i ekologiczne zajmujące się usuwaniem skutków awarii w przemyśle oraz w transporcie chemikaliów, dodatkowo usuwaniem skutków niekontrolowanych wycieków substancji do otoczenia.
- Ratownictwo medyczne polegające na pomocy doraźnej na miejscu zdarzenia w celu ratowania zdrowia oraz życia poszkodowanych.
- Ratownictwo wodne realizowane na wszystkiego rodzaju terenach zalewowych, ale także na wodach zamrzniętych. Polega na ratowaniu zdrowia oraz życia ludzi, wydobywanych z akwenów wodnych. Ratownictwo można podzielić na dwie grupy podstawowe, tzn. ratowanie na powierzchni, jednak w obszarze terenów zalewowych oraz specjalistyczne czyli, które wykorzystuje płetwonurków mogących udzielać pomocy pod wodą.
- Ratownictwo wysokościowe są to czynności mające na celu ratowanie życia oraz zdrowia ludzi w miejscach trudno dostępnych tj. na wysokości oraz poniżej poziomu ziemi⁹.

Funkcjonowanie systemu polega na:

- stałym czuwaniu i bezzwłocznym reagowaniu, polegającym na podejmowaniu działań ratowniczych przez wewnętrzne siły i środki powiatu,
- wykonywaniu działań ratowniczych wymagających użycia sił i środków spoza powiatu¹⁰.

⁸ Ibidem, art. 25.

⁹ Wydział Analiz RCB, *Zagrożenia okresowe występujące w Polsce* 01.2013 [dostęp: 20.09.2016] Dostępny w World Wide Web: <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/RCB-Zagro%C5%BCenia-okresowe-w-Polsce-aktualizacja.pdf>, s. 14.

¹⁰ Borysiewicz M., *Ocena systemów i planów reagowania na awarie na przykładzie województwa lubuskiego* [dostęp: 20 wrzesień 2016]. Dostępny w World Wide Web: http://civilarch.ios.edu.pl/files/AB1_Assessment_D3_FINAL_PL.pdf, s.4.

Przepisy szczegółowe określające zakres i sposób organizacji funkcjonowania, konkretyzują zakres przedsięwzięć do realizacji w ramach dziedzin ratownictwa. Oczywiście we wszystkich z nich głównym założeniem jest rozpoznanie i identyfikacja zagrożenia, następnie zabezpieczenie obszaru działań ratowniczych oraz wyznaczenie strefy zagrożenia. Następnie dotarcie do osób zagrożonych lub poszkodowanych wraz z udzieleniem im kwalifikowanej pierwszej pomocy, ewakuacja z zapewnieniem wszystkich środków ostrożności, a następnie w zależności od dziedziny ratownictwa, w ramach którego prowadzone są działania usunięcia zagrożenia z wykorzystaniem technik i środków ratowniczych.

Często straż bierze udział w pomocniczych specjalistycznych czynnościach ratowniczych w ramach udzielanego wsparcia innym służbom ratowniczym. Wyłączając działania porządkowo ochronne, zastrzeżone dla innych jednostek przynależnych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jest potrzeba do sprawnego wykonania zadania. Udziela wsparcia służbom, z którymi współdziała w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Posiada sprzęt nie będącym w posiadaniu innych służb.

Krajowy system ratowniczo-gaśniczy składa się z podmiotów ratowniczych oraz wspomagających, a jego głównym filarem są siły i środki Państwowej Straży Pożarnej. W ramach KSRG funkcjonuje:

- 16 komend wojewódzkich PSP;
- 335 komend powiatowych/miejskich PSP;
- 500 (w tym 5 szkolnych) jednostek ratowniczo-gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej;
- 3.993 jednostek ochotniczych straży pożarnych;
- 4 zakładowe straże pożarne;
- 13 szpitali, w tym 11 szpitali Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Łodzi, Olsztynie, Katowicach, Białymstoku, Lublinie, Szczecinie, Wrocławiu i Bydgoszczy oraz Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich i Szpital Praski;
- 205 specjalistów krajowych z różnych dziedzin ratownictwa¹¹.

System wspomagają w razie potrzeb inne służby, inspekcje i straże m.in. Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (SAR), Stacje Ratownictwa Górniczego, Policja, Straż Graniczna, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Państwowa Agencja Atomistyki, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz organizacje pozarządowe, jak: GOPR, WOPR, TOPR, Aeroklub Polski, ZHP, Polska Misja Medyczna, PCK i inne¹². System zbiera komórki

¹¹ Falecki J., *Analiza udziału systemów ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym* [dostęp: 20.09.2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sbc.org.pl/Content/135397/Falecki.pdf>. s. 5.

¹² Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy [dostęp: 25.09.2016] Dostępny w World Wide Web: http://www.kpsp.pl/stwola/?n_id=34.

ochrony przeciwpożarowej, inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które bez przymusu w drodze umów cywilnoprawnych zgodziły się współpracować w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Ich obecność wspiera system o nowe techniki, specjalistów i specjalistyczny sprzęt przekazany do dyspozycji. Procedura włączania jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych do KSRG zawarta jest w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 1998 roku w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybów włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego¹³. Zgodnie z przywołanym rozporządzeniem do systemu może być włączona jednostka OSP posiadająca siły i środki przewidziane do użycia w planie działań ratowniczych, po spełnieniu określonych wymagań. Aby jednostka mogła się ubiegać o włączenie do systemu musi spełniać ściśle określone warunki oraz posiadać co najmniej:

1. Co najmniej dwa średnie lub ciężkie samochody pożarnicze.
2. Wyszkolonych ratowników w liczbie zapewniającej pełną obsadę co najmniej dwóch samochodów pożarniczych
3. Skutecznym system łączności i powiadamiania i alarmowania
4. Urządzenia łączności w sieci radiowej systemu na potrzeby działań ratowniczych.

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy zorganizowany jest w ten sposób zapewniający jego ciągle funkcjonowanie na poszczególnych poziomach:

- Powiatowym – podstawowy poziom wykonawczy;
- Wojewódzkim – poziom wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze województwa
- Centralnym (kraju) – poziom wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze kraju.

Na poziomie powiatowym system ratowniczo-gaśniczy stanowią:

- komenda powiatowa (miejska) Państwowej Straży Pożarnej, w tym jednostki ratowniczo-gaśnicze i powiatowe (miejskie) stanowiska kierowania
- jednostki ochrony przeciwpożarowej znajdujące się w powiecie włączone do KSRG,
- powiatowy zespół do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa,
- inne służby, inspekcje, straże i instytucje włączone do systemu¹⁴.

Struktura KSRG w poszczególnych powiatach zależy od pokroju zagrożeń i sieci jednostek ratowniczych. Rozdysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz informowanie podmiotów współdziałających odbywa się po-

¹³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 1998 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dz.U., 1998, nr 121, poz. 798.

¹⁴ Rola Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w systemie bezpieczeństwa państwa [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.strazswidnica.pl/ksrg.htm>.

przez powiatowy punkt kierowania PSP współdziałający ze stanowiskami dyżurnymi administracji samorządowej wójtów, burmistrzów, prezydentów miast oraz starostów.

Starosta zapewnia skuteczne warunki realizacji bieżących zadań ratowniczych przez jednostki systemu¹⁵. Uzgadnia wspólne działania tych jednostek na terenie powiatu. Zatwierdza plany ratownicze obszaru powiatu oraz programy działania powiatowych służb, inspekcji i straży oraz innych jednostek organizacyjnych w zakresie ich działalności w KSRG. Plany takie sporządza komendant powiatowy (miejski) PSP w oparciu o analizy występujących niebezpieczeństw, analiza zabezpieczeń operacyjnych podległego obszaru. Starosta określa zadania KSRG oraz kontroluje ich wykonanie. Starosta powołuje i kieruje powiatowym zespołem do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej na terenie swego działania organizuje KSRG. Dokonuje analizy sił i środków w KSRG w powiecie i przedstawia stosowne w tym zakresie staroście powiatowemu. Organizuje pracujące w sposób ciągły powiatowe (miejskie) stanowisko kierowania. Za ich pośrednictwem dysponuje i przewodzi siłami KSRG na terenie powiatu.

Celem poprawy kwalifikacji zawodowych ratowników przeprowadza szkolenia jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz przeprowadza ćwiczenia podnoszące kwalifikacje i zgrywające działania ratownicze w ramach całego systemu. W przypadku gdy siły i środki systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu okażą się zbyt małe (drastyczny wzrost skali zdarzenia, równoczesność zdarzeń, brak jednostek specjalistycznych) lub zdarzenie swym zasięgiem wykracza poza obszar powiatu, uruchamiany jest wyższy poziom KSRG. Komendant powiatowy (miejski) przedstawia komendantowi wojewódzkiemu siły i środki celem organizacji wojewódzkiego odwołu operacyjnego.

Na poziomie wojewódzkim system ratowniczo-gaśniczy stanowią:

- komenda wojewódzka PSP, w tym wojewódzkie stanowisko koordynacji ratownictwa,
- wydzielone siły i środki z poziomów powiatowych, stanowiące wojewódzki odwód operacyjny,
- wojewódzki zespół do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa,
- ośrodki szkolenia PSP,
- krajowa baza sprzętu specjalistycznego,
- służby, inspekcje, straże, jednostki organizacyjne oraz inne podmioty,
- specjaliści do spraw ratownictwa pracujący na obszarze województwa¹⁶.

Poziom wojewódzki pełni rolę wspomagającą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza powiatu, w którym ma miejsce zdarzenie. Na etapie wojewódzkim zwierzchnikiem administracji rządowej nad

¹⁵ Kubicki W., *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy* [dostęp: 20 kwietnia 2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://kppspsrem.bip.net.pl/?a=587>.

¹⁶ Kubicki W., *Krajowy ...*

Krajowym Systemem Ratowniczo-Gaśniczym jest wojewoda. Jemu przypadło też wiele zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Sprawuje on dozór nad funkcjonowaniem KSRG oraz monitoruje jego działania. Zadania ustalone na poziomie centralnym dostosowuje do warunków województwa oraz określa zadania KSRG na poziom powiatu. Po ich poleceniu kontroluje wykonanie. Wojewoda, zgodnie z ustawą, powinien zapewnić współpracę wszystkich jednostek organizacyjnych administracji rządowej i samorządowej oraz Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego działających na wyżej wymienionym obszarze. Powinien normować ich działalność w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i innym wyjątkowym stanom stanowiącym zagrożenie. Wojewoda integruje prace przy zwalczaniu i usuwaniu ich skutków. Zatwierdza również plany ratownicze opracowane dla województwa oraz programy współpracy wojewódzkich służb, inspekcji i straży. Wojewoda powołuje i przewodniczy wojewódzkiemu zespołowi do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa.

Nad Krajowym Systemem Ratowniczo-Gaśniczym na poziomie województwa czuwa komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej. Do jego zadań należy między innymi analizowanie sił i środków, po czym przedstawienie wojewodzie konkretnych wniosków w tym zakresie. Komendant wojewódzki zapewnia wojewodzie stanowisko koordynacji ratownictwa oraz wojewódzki obwód operacyjny. Dysponuje i rządzi tymi siłami podczas działań ratowniczych na obszarze województwa. Komendant wojewódzki PSP opracowuje plany ratownicze województwa, przedstawia je do przeanalizowania wojewódzkiemu zespołowi do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa oraz do zatwierdzenia wojewodzie. W planach zawarte są konkretne zadania dla podmiotów wchodzących w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Komendant wojewódzki PSP organizuje ćwiczenia doskonalące i zgrzywające działania jednostek oraz odwołu operacyjnego. Prowadzi przeglądy gotowości operacyjnej i technicznej jednostek organizacyjnych PSP. Jest to bardzo ważne, aby była pełna gotowość ratowników i sprzętu. Komendant analizuje system łączności, alarmowania i współdziałania KSRG na obszarze województwa oraz określa niezbędne normy w tym zakresie. W przypadku gdy siły i środki KSRG na poziomie województwa okażą się zbyt małe lub zdarzenie przekracza obszar województwa, uruchamiany jest najwyższy poziom systemu ratowniczo-gaśniczego. Poziom centralny. Wszystkie zadania i czynności wykonane przez wojewodę i komendanta wojewódzkiego mają na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa. Zmierzają do udoskonalenia działania systemu i czynią go bardziej niezawodnym.

Na szczeblu centralnym system ratowniczo-gaśniczy tworzą:

- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, w tym Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (KCKRiOL),

- wydzielone siły i środki z wojewódzkich odwodów operacyjnych stanowiące centralny odwód operacyjny,
- szkoły PSP,
- krajowe bazy sprzętu specjalistycznego PSP,
- jednostki badawczo-rozwojowe ochrony przeciwpożarowej,
- podmioty włączone do systemu na poziomie krajowym¹⁷.

Poziom centralny spełnia rolę pomocniczą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających używania sił i środków spoza województwa w którym ma miejsce zdarzenie. Nad Krajowym System Ratowniczo Gaśniczym na obszarze kraju czuwa Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Ustala zasady działania i sprawuje nadzór nad nim. Określa zadania, skład i tryb powoływania powiatowych i wojewódzkich zespołów w kwestii ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa. W porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej ustala zasady uczestnictwa jednostek wojskowych oraz wojskowej ochrony przeciwpożarowej w KSRG. Minister MSWiA stanowi normy wyposażenia wojewódzkich centrów sprzętu specjalistycznego i środków gaśniczych.

Podstawowe siły i środki krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie centralnym to centralny odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi, krajowe centra sprzętu specjalistycznego oraz siły i środki szkół PSP. Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz informowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (pełniące również funkcje międzyresortowego centrum zarządzania kryzysowego). W ramach pomocy międzynarodowej, współdziała z organami innych państwa oraz międzynarodowymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi. Organizowane są ćwiczenia, podpisywane porozumienia, wszystko, aby zapewnić najwyższe bezpieczeństwo.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach organizacji krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w kraju jest Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej. Określa on zadania systemu i koordynuje jego funkcjonowanie w kraju. Dokonując analizy sił i środków KSRG na terenie kraju opisuje ministrowi stosowne wnioski i organizuje centralny odwód operacyjny. W razie potrzeby przejmuje nad nim dowództwo. Dysponowanie sił i środków do działań dokonuje się przez KCKRiOL.

W sprawie udziału innych organizacji, służb i podmiotów w systemie zawiera stosowne porozumienia i umowy. Do końca 2015 roku zawartych zostało około czterdziestu umów z różnymi służbami, inspekcjami i podmiotami w tym zakresie na poziomie kraju. Zdaniem Janusza Popisa, przyjęte rozwiązania strukturalno-organizacyjne, pozwalają na efektywne wykorzystanie potencjałów organizacyjnych, specjalistycznych i intelektualnych wszystkich podmiotów ratowniczych i współdziałających, co prowadzi do tego, że system ten nie stanowi wyizolowanego składnika bezpieczeństwa powszechnego, lecz

¹⁷ Ibidem.

jako ważny czynnik żywo reaguje na wszelkie zmiany i w wysokim stopniu współdziała z otoczeniem¹⁸.

3. Współpraca Państwowej Straż Pożarnej na terenie powiatu bydgoskiego oraz miasta Bydgoszcz w latach 2013-2015 z innymi służbami

Powiat bydgoski oraz miasto Bydgoszcz zostały podzielone na obszary chronione przez poszczególne jednostki ratowniczo-gaśnicze.

Tabela 1. Obszary chronione JRG 1, 2, 3, 4 I JRG SP

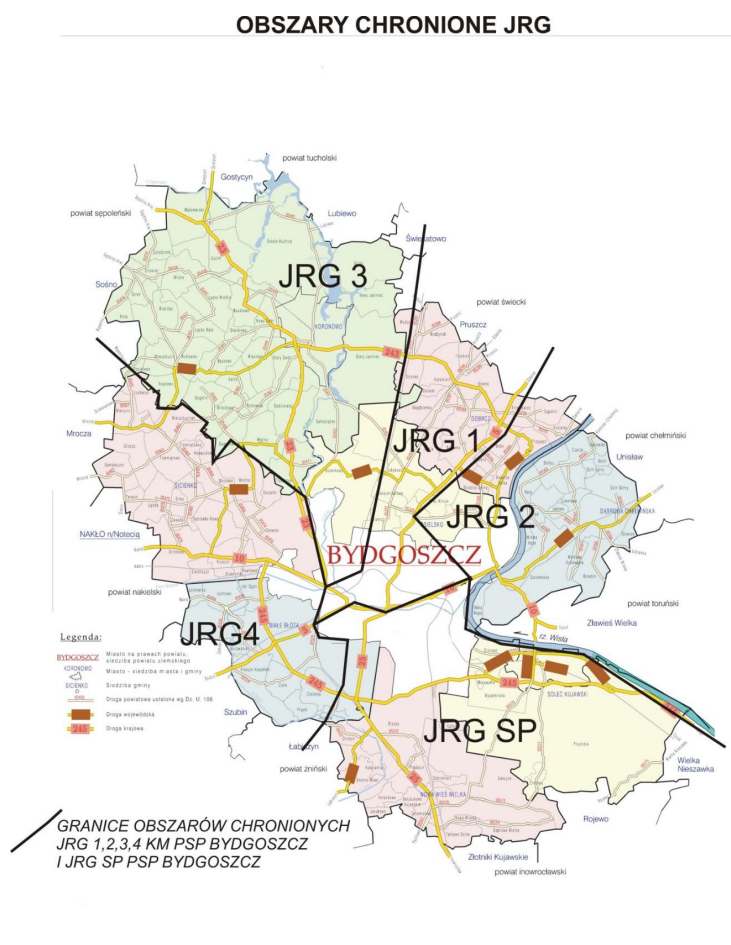
OBSZARY CHRONIONE JRG 1, 2, 3, 4 I JRG SP		
	POWIAT	MIASTO
JRG 1 Ul. Pomorska 16	Część gminy Osielsko (Myślęcinek i Osielsko), część gminy Dobrcz (DK 5 i teren na zachód od niej)	Dzielnice: Błonie, Jary, Prądy Wilczak (na południe od kanału bydgoskiego i na wschód od linii kolejowej 201 Bydgoszcz – Wierzchucin), Stare Miasto, Okole, Śródmieście, Zawisza, Leśne, Bielawy, Bartodzieje z częścią lasów gdańskich, Myślęcinek, Rynkowo.
JRG 2 Ul. Produkcyjna 5	Gmina Dąbrowa Chełmińska, część gmin Osielsko i Dobrcz (na wschód od trasy gdańskiej)	Dzielnice: Fordon, Nad Wisłą, Niepodległości, Mariampol, Tatrzańskie, Bajka, Bohaterów, Brdyujście, Bydgoszcz – Wschód
JRG 3 Ul. Ludwikowo 5	Gmina Koronowo, część gminy Osielsko (na zachód od linii kolejowej 201), część gminy Sicienko (DK 25 i tereny na wschód od niej oraz lasy na południe od drogi	Dzielnice: Jachcice, Piaski, Opławiec, Janowo, Smukała Dolna, Czyżkówko, Flisy (na północ od kanału bydgoskiego), Osowa Góra

¹⁸ Popis J., *op. cit.*, s. 93-94.

	pożarowej 24)	
JRG 4 Ul. Łochowska 69	Część gminy Sicienko (na zachód od DK 25 i północ od drogi pożarowej 24), część gminy Białe Błota (na zachód od drogi łączącej wiadukt na ul. Szubińskiej z miejscowościami Trzciniec, Zielonka, Prądk i Dębinek)	Dzielnice: Prądy i Miedzyń (na południe od kanału bydgoskiego, na zachód od linii kolejowej 131 Bydgoszcz – Inowrocław)
JRG SP Ul. Glinki 86	Gminy Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, część gminy Białe Błota (na wschód od drogi łączącej wiadukt na ul. Szubińskiej z miejscowościami Trzciniec, Zielonka, Prądk i Dębinek)	Dzielnice: Górzyskowo, Szwederowo, Biedaszkowo, Wzgórze Wolności, Glinki, Wyżyny, Kapuściska, Czersko Polskie, Łęgowo

Źródło: Dane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy otrzymane drogą e-mailową od kpt. Dawida Pełczyńskiego.

Mapa 1 - Granice obszarów chronionych JRG 1, 2, 3, 4 KM PSP Bydgoszcz.

Źródło: Dane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy otrzymane drogą e-mailową od kpt. Dawida Pełczyńskiego.

Jednostka ratowniczo-gaśnicza jest podstawową strażacką jednostką organizacyjną, mającą siły i środki pozwalające na samodzielne organizowanie oraz prowadzenie akcji ratowniczych (w czasie pożarów, klęsk żywiołowych i miejscowych zagrożeń).

Komendantowi Miejskiemu PSP podlega pięć Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych, w tym Jednostka Ratowniczo – Gaśnicza Szkoły Podoficerskiej. Część JRG nie tylko walczy z pożarami i likwidacją miejscowych zagrożeń, ale również posiada dodatkowe specjalizacje:

- a) JRG 1 ul. Pomorska 16 – specjalizacja ratownictwo wodno-nurkowe
- b) JRG 2 ul. Produkcyjna 5 – specjalizacja ratownictwo chemiczno-ekologiczne
- c) JRG 3 ul. Ludwikowo 5 – specjalizacja ratownictwo wysokościowe

- d) JRG 4 ul. Łochowska 69 – specjalizacja ratownictwo chemiczno-ekologiczne
- e) JRG SP ul. Glinki 86.

Przy JRG 1 funkcjonuje Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego (SRGWN). Grupa jest włączona w skład Centralnego Odvodu Operacyjnego Komendanta Głównego PSP i liczy 19 członków, z czego 17 nurków posiada uprawnienia nurkowe MSW. Spośród członków grupy, 5 ratowników posiada uprawnienia do kierowania pracami podwodnymi. SRGWN Bydgoszcz na terenie całego województwa kujawsko-pomorskiego i województw ościennych bierze udział w akcjach ratowniczych i humanitarnych. Ponadto członkowie SRGWN uczestniczą w obozach szkoleniowych, ćwiczeniach doskonalących, akcjach i pokazach promujących bezpieczny wypoczynek nad wodą ("Bezpieczny Akwen", "Ster na Bydgoszcz" oraz "Regaty na Wiśle")¹⁹.

Specjalizacją JRG 2 oraz 4 jest ratownictwo chemiczno-ekologiczne. W ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego obejmuje planowanie, organizowanie, realizację działań ratowniczych niezbędnych do zmniejszenia i likwidacji zagrożeń stwarzanych przez substancje niebezpieczne dla ludzi, zwierząt, mienia oraz środowiska. Ze względu na posiadany specjalistyczny sprzęt, wyszkolenie i możliwości w realizacji zadań z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego, został utworzony Moduł CBRN (Chemical, Biological, Radiological and Nuclear) działający w ramach Mechanizmów Ochrony Ludności Unii Europejskiej. Na podstawie Modułu CBRN realizowane są zadania z zakresu pobierania próbek oraz wykrywania skażeń chemicznych, biologicznych, jądrowych i radiologicznych. Strażacy przygotowani są do prowadzenia specjalistycznych działań ratowniczych na terenie całej Unii Europejskiej²⁰.

Celem JRG 3 jest niesienie pomocy osobom poszkodowanym i zagrożonym, znajdującym się poza zasięgiem i możliwościami użycia standardowego sprzętu i technik wykorzystywanych w PSP oraz inne służby i podmioty ratownicze. Pomoc ta dotyczy m.in. akcji na obiektach, które są poza zasięgiem drabin i podnośników, akcji na obiektach przyrody (jak drzewa, ściany skalne, rozpadliska, wąwozy, jaskinie), konstrukcjach i instalacjach przemysłowych (kominy, maszty, wieże, studnie, szyby). Ratownictwo wysokościowe realizowane jest przy wykorzystaniu technik alpinistycznych, śmigłowca i innego sprzętu. SGRW bierze czynny udział w manewrach, poligonach i ćwiczeniach., w ciągu roku prowadzi średnio od kilku do kilkudziesięciu akcji ratowniczych z wykorzystaniem technik alpinistycznych²¹.

¹⁹ Włoszczyński S., *Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego „Bydgoszcz” COO* (SGRWN), 24 luty 2014 [dostęp: 17 kwiecień 2016] Dostępny w World Wide Web: <http://jrg1.kmpspbydgoszcz.pl/sgrwn.html>.

²⁰ Włoszczyński S., *Jednostki Ratowniczo – Gaśnicze, Biuletyn BIP*, 07 sierpień 2005, [dostęp: 18 kwietnia 2016]. Dostępny w World Wide Web: http://kmpspbydgoszcz.binp.info/kmpspbydgoszcz/?n_id=14&id=89.

²¹ Ibidem.

Tabela 2 - Statystyka zdarzeń w latach 2013-2015 na terenie powiatu bydgoskiego oraz miasta Bydgoszcz.

Rok	Ogółem zdarzeń			Pożary			Miejscowe zagrożenia			Alarmy fałszywe		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Dane KM PSP Bydgoszcz	3633	3570	3785	1308	1250	1450	1997	2091	2132	328	229	203
Wzrost w % do roku ubiegłego	-7,4%	1,7%	2%	19,7%	4,4%	6%	7,3%	4,7%	6%	9%	30,2%	11,2%

Źródło: Dane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy otrzymane drogą e-mailową od kpt. Dawida Pełczyńskiego

Zgodnie z założeniami KSRG Państwowa Straż Pożarna jest zobligowana jest do współpracy z innymi służbami. Podstawa jest tu współpraca z Ochotniczą Strażą Pożarną. Ochotnicze straże pożarne oraz Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP funkcjonują jako stowarzyszenia na podstawie Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach²² oraz Ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej²³, a także w oparciu o przepisy Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁴ oraz Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁵. Ponadto w/w stowarzyszenia działają na podstawie swoich statutów, w których wszelkie sprawy dotyczące ochrony przeciwpożarowej wymagają uzgodnienia: w przypadku OSP z komendantem powiatowym / miejskim Państwowej Straży Pożarnej właściwym ze względu na teren działania, natomiast w przypadku Związku OSP RP z Komendantem Głównym PSP.

Współpraca OSP z PSP polega na wspólnym udziale w działaniach ratowniczych. Duże znaczenie mają OSP na terenach gmin wiejskich, gdy dojazd

²² Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o stowarzyszeniach. Dz. U. 2001, nr 79, poz. 855 z późn. zm.

²³ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz. U. 2009, nr 178, poz. 1380 z późn. zm.

²⁴ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dz. U. 2003, Nr 96. poz.873 z późn. zm.

²⁵ Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dz. U. 2003, nr 96, poz. 873 i 874 z późn.. zm.

jednostek PSP zajmuje więcej czasu, niż będącej bliżej jednostki OSP. Często to oni są pierwsi na miejscu zdarzenia i do czasu przybycia jednostek PSP samodzielnie prowadzą działania ratownicze.

PSP oraz organy administracji publicznej wspomagają ZOSP RP w działalności przez przekazywanie sprzętu, środków gaśniczych, organizowanie szkoleń strażakom ochotnikom. Ćwiczenia przeprowadzane przez PSP wspólnie z OSP pozwalają na podniesienie poziomu wykształcenia tych jednostek.

W dalszej współpracy między jednostkami OSP i PSP należy położyć nacisk na lepsze wyposażenie sprzętowe i ochronę osobistą strażaków ochotników. Należy przeprowadzić dużo szkoleń i ćwiczeń, aby podnieść umiejętności ratowników OSP i przygotować ich do walki z nowymi zagrożeniami z jakimi spotyka się Państwowa Straż Pożarna.

Na podstawie obowiązujących w Polsce aktów prawnych głównym celem Ochotniczej Straży Pożarnej jest zapobieganie pożarom oraz innym zagrożeniom naturalnym. Kolejnymi, równie ważnymi zadaniami spoczywającymi na barkach OSP są branie udziału w różnego rodzaju katastrofach, informowanie ludzi o możliwych zagrożeniach, jak i również reprezentowanie OSP w organach samorządowych.

OSP mają kluczowe znaczenie w miejscowościach, gdzie nie ma Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych (JRG) Państwowej Straży Pożarnej. Głównym zadaniem funkcjonującej OSP w danym rejonie jest zabezpieczenie oddalonych wsi i mniejszych miast od których Państwowa Straż Pożarna jest oddalona o kilka bądź kilkanaście kilometrów. Dzięki temu czas poświęcony na likwidowanie zagrożenia jest krótszy, aniżeli trzeba by było czekać na przyjazd PSP. Ochotnicy na równi z zawodowymi strażakami wykonują te same czynności na miejscu zdarzenia, wykonują zadania z zakresu gaszenia pożarów, ratownictwa medycznego, ekologicznego, technicznego.

Często Ochotnicze Straże Pożarne współpracują z różnymi organizacjami i podmiotami celem zapewnienia bezpieczeństwa na podległym rejonie. Rozwój cywilizacji, wzrost ludzkiej świadomości wpływa na zmiany także w pożarnictwie. Dominacja gaszenia pożarów przeradza się głównie na ratownictwo techniczne, gdzie podczas zdarzeń drogowych straż pożarna ma kluczowe znaczenie np. przy wyciągnięciu rannej osoby z pojazdu jak i po chwili udzieleniu mu pierwszej pomocy przedmedycznej. Jeśli dana jednostka OSP znajduje się na obszarze charakteryzującym się dużą liczbą akwenów wodnych, to prowadzą wtedy też działania na obszarach wodnych i działaniach przeciwpowodziowych.

Bardzo istotnym walorem strażactwa ochotniczego jest duża ekonomiczność działań wyrażająca się bardzo niskimi kosztami osobowymi. Nie traci się funduszy na stałe pensje dla strażaków zawodowych, lecz ochotnicy pobierają niewielkie opłaty wtedy tylko, gdy wyjeżdżają do akcji, kiedy są potrzebni.

Przy jednostkach OSP działają Jednostki Operacyjno-Techniczne, będące społecznym odpowiednikiem jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP. Osoby wyznaczone do działania w strukturach takiej jednostki muszą posiadać odpow-

wiedni wiek (18-65 lat), posiadać aktualne badania lekarskie, jak również posiadać ukończone przeszkolenie pożarnicze odpowiednie do zajmowanej funkcji. Podstawowymi kursami uprawniającymi do działania w szeregach Ochotniczych Straży Pożarnych są: Szkolenie Jednoetapowe Strażaków Ratowników OSP, Szkolenie z Zakresu Ratownictwa Technicznego dla Strażaków ratowników OSP, Kurs Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy jak i Szkolenie Ratowników OSP z zakresu działań przeciwpożarowych oraz ratownictwa na wodach. Skład JOT po zaalarmowaniu i zebraniu się w remizie, zostaje skierowany w miejsce zagrożenia i bierze bezpośredni udział w działaniach ratowniczych.

W prawie każdej Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonują Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze (MDP), które stanowią przyszłe kadrowe zaplecze każdej jednostki. Młode osoby zapoznają się ze sprzętem danej jednostki, uczą się wiedzy pożarniczej, od najmłodszych lat wyrabiają w sobie poczucie odpowiedzialności, uczą się opanowania, dyscypliny, a także podnoszą swoją sprawność fizyczną poprzez udział w zawodach sportowo-pożarniczych. W każdej z gmin organizowane są zawody sportowo-pożarnicze, gdzie startują dzieci już od lat 12, aż po dorosłych do 65 roku życia. Rywalizacja przebiega w różnych kategoriach wiekowych, a zwyczajcy przechodzą do kolejnych etapów. Organizowane są również konkursy Wiedzy Pożarniczej, wszystko po to, aby od najmłodszych lat interesować młodzież pożarnictwem, aby po ukończeniu 18 roku życia mogli brać czynny udział w życiu Ochotniczej Straży Pożarnej.

Ochotnicze straże pożarne zajmują się również wychowywaniem młodych strażaków, którzy w przyszłości stanowią siłę jednostki. Powstają sekcje sportowe, zespoły teatralne, działają orkiestry strażackie, zespoły instrumentalno-wokalne, świetlice środowiskowe, izby tradycji. Członkowie OSP prowadzą różne szkolenia, jeżdżą do szkół zachęcając do wstąpienia w szeregi straży pożarnej, jednocześnie radząc jak zachowywać się w sytuacjach zagrożenia.

W Polsce jest zarejestrowanych 15785 ochotniczych straży pożarnych. Wszystkie jednostki OSP w powiecie bydgoskim wyjeżdżały do zdarzeń w 2015 r. w sumie aż 1279 razy. Liczba ta pokazuje jaką ważną funkcję w dzisiejszych czasach pełni Ochotnicza Straż Pożarna dla naszego bezpieczeństwa.

Kolejną formacją, z którą współpracuje Państwowa Straż Pożarna jest Policja. Podstawy prawne działania Policji to Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji²⁶, Wytyczne Nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2007 r. w sprawie postępowania policjantów na miejscu zdarzenia drogowego,⁴² opracowanych na podstawie § 31 Zarządzenia nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów²⁷. W działaniach prowadzonych wraz ze strażą pożarną najczęściej zabezpiecza teren akcji, pilnuje mienia. Często zabrania dostępu

²⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, Dz. U 1990. nr 30, poz. 179 z późn. zm. .

²⁷ Zarządzenie Nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów. Dz. Urz. KGP z dnia 16 lipca 2007 r..

osobom postronnym do miejsca prowadzenia akcji. W zdarzeniach w transporcie przejmuje obowiązek kierowania ruchem i organizowania objazdów.

Zadaniem policjantów, którzy jako pierwsi przybyli na miejsce zdarzenia drogowego jest dokonanie wstępnej oceny zdarzenia oraz przekazania dyżurnemu informacji o zapotrzebowaniu innych służb ratowniczych, pomoc poszkodowanym, udzielenie pierwszej pomocy oraz zapewnienie bezpieczeństwa na miejscu zdarzenia. Na czele Policji stoi Komendant Główny, któremu podporządkowane są wszystkie formacje policji, tj. Wydział Ruchu Drogowego i Prewencji, Wydział Kryminalny, Pododdziały Antyterrorystyczne itd²⁸. Policjanci wykonując swoje zadania mają prawo zgodnie z ustawą do legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości. Mogą zatrzymywać osoby stwarzające bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia innych przeszukiwać zatrzymanych i pomieszczenia. Mają prawo dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku. Pomagając Państwowej Straży Pożarnej wykorzystują swoje uprawnienia z pełną konsekwencją.

Kiedy jest potrzeba sprawdzenia i zatrzymania osoby stwarzającej niebezpieczeństwo, policjanci są przygotowani do takich zadań. Funkcjonariusze mają też prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego, ale wyłącznie takie, które odpowiadają potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne są do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom. Daje to możliwość osiągnięcia pożądanego skutku działania nawet wbrew woli ludzi. Przypadkowi obserwatorzy stwarzają dość często wiele kłopotów przy prowadzeniu akcji. Ich obecność może stanowić niebezpieczeństwo dla nich, dlatego są usuwani z terenu akcji. W obliczu niebezpieczeństwa ludzie mogą zachowywać się irracjonalnie. Próbować dostać się do strefy zagrożenia pomimo istniejącego niebezpieczeństwa. Policja zapewnia bezpieczeństwo w takich sytuacjach. Broni dostępu osób postronnych do miejsca, gdzie istnieje zagrożenie życia i zdrowia. Współdziałanie Państwowej Straży Pożarnej i Policji odbywa się na podstawie umów i porozumień podpisywanych na różnych szczeblach zgodnie z wytycznymi Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Państwowa Straż Pożarna i Policja w zakresie swoich kompetencji zobowiązują do współdziałania, które polega na niesieniu pomocy oraz prowadzenie działań, służących zapobieganiu i usuwaniu skutków zdarzeń związanych z występowaniem niebezpieczeństw dla życia, zdrowia i bezpieczeństwa ludzi oraz ich mienia i środowiska. Bez względu na przyczyny, którymi mogą być katastrofy naturalne i awarie techniczne, zakłócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz inne miejscowe zagrożenia. Współpraca obejmuje czynności w zakresie działań zapobiegawczo-przygotowawczych, organizacji i prowadzenia działań zmierzających do

²⁸ Milewicz M., *Ochrona fizyczna osób i mienia*. Toruń: Wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, 2013, s. 23.

likwidacji zagrożenia na miejscu zdarzenia oraz szkolenie i doskonalenia zawodowe.

Współdziałanie o którym mowa obejmuje w zakresie działań zapobiegawczo-przygotowawczych konsultowanie prowadzonych analiz sytuacji i zjawisk stanowiących potencjalne zagrożenie. Analizowane są obowiązujące przepisy prawa i inicjowane niezbędne zmiany aktów prawnych przyczyniających się do zwiększania skuteczności działań likwidujących skutki oraz możliwości wystąpienia zagrożeń. Prowadzone są kontrole przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych. Konsultowane są projekty planów ratowniczych i planów działania w warunkach zagrożeń oraz wymieniane są informacje. Celem powyższych przedsięwzięć jest aktualizowanie, gdyż najnowsze oceny dają najpełniejszy obraz sytuacji.

Dotychczas obie formacje działały w oparciu o własne zaplecze informacyjne i sprzętowe. Obecnie dąży się do dostosowania stanowisk kierowania i systemów łączności do potrzeb KSRG, co usprawni realizację wspólnych zadań. Wymiana informacji o podmiotach posiadających specjalistyczny sprzęt do usuwania skutków zdarzeń pozwoli szybciej dotrzeć do posiadacza. Usprawni się również procedura alarmowania. W obliczu niebezpieczeństwa człowiek zachowuje się nieprzewidywalnie. Wezwanie pomocy wymaga wybrania numeru alarmowego, który często dzwoni do służby, która wykonuje inne zadania. Uzgodnienie wzajemnego alarmowania przyspiesza udzielanie pomocy. Stały kontakt między służbami zapewnia natychmiastowe przekazanie informacji i zaalarmowanie drugiego podmiotu ratowniczego. Obie służby ostrzegają o potencjalnych niebezpieczeństwach i wymieniają informacjami o zdarzeniu. Własne źródła informacji mogą dostarczać niezbędnych danych zarówno Państwowej Straży Pożarnej jak i Policji. Mogą one znacząco przyczynić się do sprawniejszego działania, skrócić jego czas.

Wspólne przedsięwzięcia w zakresie organizowania i prowadzenia działań likwidujących zagrożenie na miejscu zdarzenia to: wzajemne alarmowanie, ostrzeganie i zapewnienie sprawnego obiegu informacji o zaistniałym zdarzeniu. Na miejscu działania, bieżące koordynowanie działań obu służb, realizowane jest za pośrednictwem sztabów powołanych w związku z zaistniałym zagrożeniem. Powołanie sztabów usprawnia współpracę, gdyż pracują w nich specjaliści z różnych dziedzin. Dbają o przepływ informacji pilnują wypełnianych obowiązków, dysponują siłami i środkami we właściwym czasie i zakresie. W przypadku, kiedy nie ma potrzeby powoływania sztabu, jak np. przy małych akcjach jego zadania spoczywają na kierującym działaniem ratowniczym.

Państwowa Straż Pożarna wykonuje pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze zapewniające bezpieczeństwo pożarowe oraz ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne podczas działań prowadzonych przez Policję.

Ważnym elementem koniecznym do sprawnego działania jest współpraca w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego. Przeprowadzane ćwiczenia, manewry i treningi kształtują procedury wspólnych działań ratowniczych. Przybliżają tajniki pracy drugiej służby. Organizowane zawody sportowe służą zdrowej rywalizacji sportowej i poprawianiu własnych wyników. Formacje wymieniają się materiałami szkoleniowymi i dydaktycznymi. Świadczy się usługi dydaktyczne obejmujące specjalistyczne treści kształcenia z programów nauczania każdej ze stron w celu poznawania procedur reagowania na zagrożenia, technik ratowniczych i interwencyjnych oraz sprzętu. Szkoły i ośrodki szkolenia przy wdrażaniu nowoczesnych rozwiązań programowych, organizacyjnych i metodycznych wymieniają się doświadczeniami.

Współdziałanie organów Państwowej Straży Pożarnej i organów Policji realizowane jest pomiędzy kierownikami właściwych funkcjonalnie komórek organizacyjnych Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej i Komendy Głównej Policji, komendantami wojewódzkimi i powiatowymi (miejskimi), kierownikami innych jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej i Policji.

Charakter działań Państwowej Straży Pożarnej i Policji różni się. Sprzęt posiadany przez jedną formację, a nie będący na wyposażeniu drugiej wymusza konieczność wykonywania pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych zapewniających bezpieczeństwo i żądany skutek działań drugiej formacji.

Tabela 3. Pomoc Policji w latach 2013-2015

	2013	2014	2015
Pomoc Policji w otwarciu mieszkania	150	142	166
Wyciągnięcie r a d i o w o z u z zasy, błota itp.	8	6	0
Poszukiwanie osób zaginionych	4	13	11
Oświetlenie terenu akcji	2	4	4
I N N E – n p . poszukiwanie broni, ładunki wybuchowe,	32	36	27

zmycie plamy krwi, wydobycie zwłok, ewakuacja osób, rozciecie kajdanek, p o m o c w śledztwie			
Łącznie:	196	201	208

Źródło: Dane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy otrzymane drogą e-mailową od kpt. Dawida Pełczyńskiego

Wśród obowiązków Państwowej Straży Pożarnej znajduje się pomoc przedmedyczna. Jednak wyszkoleni ratownicy PSP nie są w stanie zapewnić zaawansowanego procesu przywracania życia i zdrowia wymagającego specjalistycznej aparatury i kadry. Pacjentem muszą zająć się lekarze, oni są najlepiej przygotowani do tego zadania. Często stan obrażeń chorego wymaga specyficznych warunków hospitalizacji. Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM) ma odpowiedni sprzęt i kadrę do udzielania najpełniej pomocy potrzebującemu człowiekowi. Spowodowało to konieczność współpracy PSP i PRM. Jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego dzielą się na Szpitalne oddziały ratunkowe (SOR) oraz Zespoły ratownictwa medycznego (ZRM). System został powołany dla realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, który należy rozumieć jako stan polegający na nagłym lub przewidywanym w krótkim czasie pojawieniu się objawów pogarszania zdrowia, którego bezpośrednim następstwem może być poważne uszkodzenie funkcji organizmu, uszkodzenie ciała lub utrata życia, wymagający podjęcia natychmiastowych medycznych czynności ratunkowych i leczenia. Podstawę działania ratownictwa medycznego w Polsce stanowi Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym²⁹. Zgodnie z ustawą o jednostkami współpracującymi z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego (PRM) są służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, w szczególności Państwowa jak i Ochotnicza Straż Pożarna, podmioty wchodzące w skład ratownictwa górskiego tj. GOPR i TOPR, zajmujący się ratownictwem wodnym WOPR.

Inne podmioty działające w porozumieniu z Państwowym Ratownictwem Medycznym tj. Policja, PSP, OSP wykonują zadania mające na celu wsparcie PRM, np. pomoc przy wydobyciu uszkodzonego z pojazdu, zapewnienie bezpieczeństwa na miejscu zdarzenia dla uszkodzonych jak i ratowników, tak aby akcja przebiegała szybko i bezpiecznie. W miarę

²⁹ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz.U. z 2006 r., Nr 191, poz. 1410.

możliwości udzielają pomocy osobom poszkodowanym, w tym kwalifikowanej pierwszej pomocy.

Współpraca jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego z Państwowym Ratownictwem Medycznym jest niezbędna do sprawnego systemu niesienia pomocy osobom poszkodowanym w stanie nagłego zagrożenia zdrowia czy też życia. Dyżurny po przyjęciu zgłoszenia z którego wynika, iż na miejscu zdarzenia są osoby poszkodowane, ranne lub też zaistniało nagłe zagrożenie zdrowotne, ma obowiązek poinformować o tym dyspozytora medycznego właściwego dla rejonu operacyjnego i zgłosić potrzebę zadysponowania Zespołu Ratownictwa Medycznego (ZRM).

Dyspozytor otrzymujący zgłoszenie z którego wynika, że do działań potrzebne będą również siły policyjne jak i straży pożarnej, czy też ich specjalistycznego sprzętu będącego na wyposażeniu jest zobowiązany do niezwłocznego zgłoszenia się do dyżurnego odpowiedniej formacji celem zadysponowania wsparcia. Dyspozytor medyczny w przypadku zaistnienia stanu nagłego zagrożenia zdrowotnego, gdy wszystkie jednostki ratownictwa medycznego są na zdarzeniach, może zwrócić się o pomoc i zadysponowanie zasobów OSP KSRG. Większość strażaków ratowników jest przeszkolona w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy dzięki czemu mogą oni udzielać sprawnie pomocy poszkodowanym. Po dojeździe na miejsce zdarzenia jednostki ochrony przeciwpożarowej obejmuje dowodzenie nad działaniami ratowniczymi strażak dowódca zastępu z Państwowej Straży Pożarnej lub dowódca zastępu z Ochotniczej Straży Pożarnej. Od tego momentu jest on Kierującym Działaniem Ratowniczym i może wskazać Koordynatora Medycznych Działań Ratowniczych, jednak osoba ta musi posiadać odpowiednie przeszkolenie. Jednak kiedy na miejscu zdarzenia pojawi się pierwszy Zespół Ratownictwa Medycznego to koordynację medycznych czynności przejmuje dowódca tego zespołu w przypadku zaistnienia sytuacji, w której ZRM nie będzie mógł dotrzeć do poszkodowanego wymagającego specjalistycznej pomocy np. ciężkie warunki terenowe i dotarcie do tego miejsca wymaga użycia pojazdów jednostek KSRG, możliwe tylko w takim przypadku jest przetransportowanie rannego do miejsca w którym zespół ZRM będzie mógł podjąć swoje czynności. Przemieszczenie powinno odbywać się w miarę możliwości pod nadzorem ZRM i tylko w okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności. Decyzję o przemieszczeniu poszkodowanego środkiem transportu będącym na wyposażeniu KSRG podejmuje Kierujący Działaniami Ratowniczymi. Transport można wykonać wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje bezpośrednie w miejscu i czasie zdarzenia, rzeczywiste a nie przypuszczalne niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia poszkodowanego, któremu nie da się inaczej zapobiec, a istnieje realne prawdopodobieństwo uratowania życia bądź zdrowia ludzkiego, bo dobro ratowane przedstawia większą wartość niż dobro poświęcane. Działania z zakresu ratownictwa medycznego prowadzone przez jednostki KSRG podlegają analizowaniu zgodnie z regułami zawartymi w „Zasadach

analizowania zdarzeń dla jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej” zatwierdzonych przez Komendanta Głównego PSP.

Tabela 4. Pomoc PSP Pogotowiu Ratunkowemu w latach 2013-2015

Pomoc Pogotowiu:	2013	2014	2015
w transporcie/wniesieniu/zniesieniu osoby rannej	15	12	9
W otwarciu mieszkania/pojazdu	50	56	41
Wyciągnięciu karetki z zasy, błota	5	3	0
Inne, np. uwolnienie poszkodowanego	4	6	1
Łącznie	74	77	51

Źródło: Dane z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy otrzymane drogą e-mailową od kpt. Dawida Pełczyńskiego

4. Podsumowanie

W XXI wieku zadaniem PSP jest nie tylko gaszenie pożarów. Strażacy są wykorzystywani w bardzo szerokim stopniu. Ratownictwo techniczne, wodne, wysokościowe oraz wiele innych elementów. Te wszystkie detale sprawiają, że mieszkańcy Bydgoszczy i powiatu bydgoskiego mogą czuć się bezpieczniej. Współpraca Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych PSP z innymi podmiotami ratowniczymi to działania, które pozwalają skrócić czas przeprowadzenia akcji ratowniczej, a co za tym idzie minimalizacji negatywnych skutków wypadku. Należy zauważyć, że współpraca ma charakter obu stronny. PSP z jednej strony pomaga Policji, Ratownictwu Medycznemu, Ochotniczym Strażom Pożarnym, z drugiej strony może liczyć na pomoc tych służb w trakcie swoich prac. Współpraca przebiega na wielu obszarach i nie odnosi się wyłącznie do wsparcia w trakcie wypadku i zabezpieczeniu terenu akcji. Obejmuje również wspólne szkolenia i działania zapobiegawczo-przygotowawcze związane z opracowywaniem planów, projektów aktów prawnych.

Literatura

1. Kogut B., Krajowy system ratowniczo-gaśniczy – podstawy prawne i organizacja funkcjonowania. [w:] Zboina J., Wiśniewski B., *Ochrona przeciwpożarowa a bezpieczeństwo państwa*. Józefów: Wydawnictwo CNBOP-PIB, 2014, s. 95-106.
2. Milewicz M., *Ochrona fizyczna osób i mienia*. Toruń: Wyd. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, 2013.
3. Popis J., Krajowy system ratowniczo-gaśniczy w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. [w:] Zboina J., Wiśniewski B., *Ochrona przeciwpożarowa*

wa a bezpieczeństwo państwa. Józefów: Wydawnictwo CNBOP-PIB, 2014, s. 85-94.

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o stowarzyszeniach. Dz. U. 2001, nr 79, poz. 855 z późn. zm.
2. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, Dz. U 1990. nr 30, poz. 179 z późn. zm.
3. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej. Dz. U. nr 121, poz. 798, z późn. zm.
4. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Dz.U. 1991, nr 88, poz. 400, z późn. zm.
5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz. U. 2009, nr 178, poz. 1380 z późn. zm.
6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dz. U. 2003, Nr 96. poz.873 z późn. zm.
7. Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz.U. z 2006 r., Nr 191, poz. 1410.
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 1998 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dz.U., 1998, nr 121, poz. 798
9. Zarządzenie Nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów. Dz. Urz. KGP z dnia 16 lipca 2007 r..
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dz.U. 2011, Nr 46, poz. 239 z późn. zm.

Zasoby internetowe

1. Borysiewicz M., *Ocena systemów i planów reagowania na awarie na przykładzie województwa lubuskiego* [dostęp: 20 wrzesień 2016]. Dostępny w World Wide Web : http://civilarch.ios.edu.pl/files/AB1_Assessment_D3_FINAL_PL.pdf.
2. Falecki J., *Analiza udziału systemów ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym* [dostęp: 20.09.2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sbc.org.pl/Content/135397/Falecki.pdf>.
3. Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy [dostęp: 25.09.2016] Dostępny w World Wide Web: http://www.kpsp.pl/stwola/?n_id=34.
4. Kubicki W., *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy* [dostęp: 20 kwietnia 2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://kppspsrem.bip.net.pl/?a=587>.
5. Rola Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w systemie bezpieczeństwa państwa [dostęp: 21.09.2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.straz-swidnica.pl/ksrg.htm>
6. Włoszczyński S., *Jednostki Ratowniczo – Gaśnicze, Biuletyn BIP*, 07 sierpień 2005, [dostęp: 18 kwietnia 2016]. Dostępny w World Wide Web: http://kmpsp-bydgoszcz.binp.info/kmpspbydgoszcz/?n_id=14&id=89.

7. Włoszczyński S., *Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego „Bydgoszcz” COO* (SGRWN), 24 luty 2014 [dostęp: 17 kwiecień 2016] Dostępny w World Wide Web: <http://jrg1.kmpsbydgoszcz.pl/sgrwn.html>
8. Wydział Analiz RCB, *Zagrożenia okresowe występujące w Polsce 01.2013* [dostęp: 20.09.2016] Dostępny w World Wide Web: <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/RCB-Zagro%C5%BCenia-okresowe-w-Polsce-aktualizacja-.pdf>.